

Prof. dr Marko Munjiza

UVOD U KLINIČKU PSIHOPATOLOGIJU

(Od simptoma do dijagnoze u psihijatriji)

Beograd, 2007.

Knjiga je promovisana na Medicinskom fakultetu u Beogradu 12 oktobra 2009. godine. Na promociji su govorili: prodekan Medicinskog fakulteta Prof. dr Nebojša Lalić, Prof. dr Tomislav Sedmak, Prof. dr Jovan Marić, Prim. dr Dragiša Randelović, direktor i vlasnik izdavača „Elit-medica” Beograd i autor

Izdavači:
Elt-medica Beograd
Prof. Dr Marko Munjiza
UVOD U KLINIČKU PSIHOPATOLOGIJU
(Od simptoma do dijagnoze u psihijatriji)
Prvo izdanje, 2007.godine

Recenzenti:

Prof dr Dimitrije Milovanović,
Redovni profesor Medicinskog fakulteta,

Prof. dr Petar Opalić
Redovni prof Filozofskog fakulteta, Odeljenje za sociologiju Univerziteta u Beogradu,

Prof. dr Veronika Išpanović-Radojković,
Redovni profesor Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Tamara Džamonja-Ignjatović
Redovni prof Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Prof dr Petar Bokun,
Neuropsihijatar i sudski veštak,
Profesor iz socijalne antropologije i etnopsihijatrije i
Profesor Pravne medicine na Parvnom fakultetu u Splitu.

Prostor za katalogizaciju

Odlukom Veća za poslediplomske studije Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu knjiga je odobrena za edukaciju lekara

**Knjigu posvećujem utemeljivačima
stručno-naučne kliničke psihopatologije u Srbiji
Akademiku prof dr Vladimiru F. Vujiću i
prof dr Srboljubu Stoilković i svojim učiteljima
prof dr Dimitriju Milovanoviću,
prof dr Maksimu Šterniću i prof dr Josifu Veselu.**

PREDGOVOR AKADEMIKA PROF DR DRAGANA ŠVRAKIĆA

Ovaj tekst nastao je na dobrim tradicijama poznate Beogradske psihijatrijske škole koja je institucionalizovana pre više od dva veka, a pre toga u nešto jednostavijem obliku vuče korene u daleki srednji vek kao što su to bile manastirske bolnice, utočišta i prihvatilišta za duševne bolesnike. U tekstu je autor koristio i iskustva poznate Hajdenberške škole iz psihopatologije na čelu sa K. Jaspersom, kao i drugih poznatih autora iz Evrope, Amerike i drugih delova sveta uključujući poznate autore iz ove oblasti na prostorima bivše Jugoslavije. U tekst su bez sumnje ugrađena i iskustva samog autora, prof Munjize koja su bazirana na više od tri decenije rada u Institutu za mentalno zdravlje u Beogradu i konsultantskog rada u većem broju neuropsihijatrijskih i psihijatrijskih institucija te učešćem na studijskim boravcima u svim poznatim psihijatrijskim klinikama širom bivše Jugoslavije, na Institutu u Modzly Hospital u Londonu i u Little Mor Hospitalu u Oxfordu.

Za razliku od brojnih drugih autora koji su se uglavnom bavili samo jednim aspektom ili delom psihopatologije, autor je u ovom tekstu dao sveobuhvatan prilaz svim važnijim oblastima savrene kliničke psihopatologije. Na taj način pružena je dobra mogućnost čitaocima da se na jednom mestu upoznaju sa mnogobrojnim oblastima, teorijskim i praktičnim pristupima velikog broja psihopatoloških simptoma i sindroma. Svi delovi teksta, kojih je ukupno pet, mogu da se koriste kao zaokružene celine uz prethodan pregled principa i načela opšte i psihopatologije razvojnog doba. Ovde treba naglastiti činjenicu da je autor uz dobro prethodno razumevanje fenomenološke psihopatologije u svom tekstu uspeo da na koristan način uklopi sva savremena kretanja u ovoj oblasti. Time je uspeo da kliničku psihopatologiju sagleda iz dinamskog, sociodinamskog, neurofiziološkog, bihevioralnog i svih drugih relevantnih oblasti iz ove materije. Vrednost ovog dela, kao i sve veća njegova potreba, ne samo psihijatrima, psiholozima i drugim članovima multidisciplinarnih timova već i svima onima koji se tematski bave čovekom i zaštitom i unapredjem mentalnog zdravlja u celini. Imajući u vidu ove namere, autor je na skoro originalan način u svoj tekst uklopio više interesantnih poglavlja kao što su psihopatologija svakodnevnog života, običaji, verovanja, zablude i psihopatologija, neke kolektivne arhetipske osobine naroda, njegovog karaktera i psihopatologije, sličnosti i razlike između socijalne i individualne psihopatologije. Navedeno iskustvo autora pomoglo mu je sigurno da u meri koliko je bilo potrebno za ovaj tekst uvaži neke aktuelne činjenice iz tzv. sindromske i dijagnostičke psihijatrije. On se sa pravom zalaže za koncept integrativne psihijatrije i psihijatrijske medicine u celini. Na taj način dao je korektan i sveobuhvatan pristup velikom broju psihopatoloških znakova, simptoma i sindroma koji su često međusobno i uzročno-posledično povezani i čine primarne ili sekundarne poremećaje različitih poremećaja, rekacija i oboljenja iz oblasti duševnog zdravlja. Pošto se danas značajno šire granice normalnog i abnormalnog u oblasti duševnog zdravlja, a mnogi poremećaji postaju sve fluidniji, međusobno isprepleteni sa promenjenom patoplastikom, autor je u svom tekstu ovaj problem razrešio kraćim prikazom pridružene patologije, tj. komorbiditetom u simptomskoj i sindromskoj psihopatologiji. Posebno treba naglasti vrednost ne samo celokupnog teksta, već i priloženi rečnik najvažnijih znakova, simptoma i sindroma u kliničkoj psihopatologiji i psihijatriji. U pomentom veoma obimnom i detaljnom rečniku naveden je veliki broj odrednica i aktuelnih pojmova, čime se značajno obogaćuje ne samo pomenti rečnik već i tekst u celini. S obzirom da je podnaslov teksta («Od simptoma do dijagnoze u psihijatriji») vrlo specifičan, mišljenja sam da je autor na veoma praktičan i iznad svega koristan način dao prelaz između

mnogobrojnih aktuelnih područja psihopatologije preko osvrta na savremena ispitivanja i pregled pacijenta da bi se laške došlo do koncepta radne, privremene ili definitivne dijagnoze u psihijatriji. Autor ovde nije polazio od uskog okvira rutinskog ili propedeutičkog pristupa već je dao širi osvrt na problem dijagnoze u psihijatriji povezujući ga sa aktuelnim kretanjima u savremenoj klasifikaciji uz kritičan osvrt na dijagnozu iz psihološkog tj. socijalnog aspekta sve do mogućnosti multiaksijalnog pristupa ovoj materiji. Nadam se da će tekst «UVOD U KLINIČKU PSIHOPATOLOGIJU» (Od simptoma do dijagnoze u psihijatriji) prof. dr Marka Munjize, biti od velike koristi kao uža stručna ili dopunska literatura velikom broju doktora, psihijatarata, psihologa, socijalnih radnika, viših i visokih medicinskih sestara, defektologa i pedagoga, ali i stručnoj javnosti koja se interesuje za čoveka i njegovo mentalno zdravlje. Uz dobro poznavanje materije koja je izložena u ovom tekstu, takodje, se nadam da će biti i od velike koristi u planiranju mera prevencije destigmatizacije i deinstitucionalizacije služba za mentalno zdravlje i stručnog kadra u njima, pacijenata i njihovih porodica. To će sigurno značajno olakšati svakodnevne aktivnosti na zaštiti i unapredjenju mentalnog zdravlja u celini. I ovog puta najsrdačnije čestitam autoru na uloženom trudu i što nas je podario sa ovako obimnim i sveobuhvatnim delom iz savremene kliničke psihopatologije koja će biti štampana za korisnike ne samo na sprskom govornom području već možda i šire sa priloženim podsetnikom- Quick review tj. kratkim repertorijumom u štampanom i elektronskom izdanju.

St. Luis, SAD, juna 2007. godine

Prof dr Dragan vrakić,

neuropsihijatar, psihoterapeut, profesor

Univerziteta i član Srpske akademije nauka.

Predgovor autora

Prošlo je više od pola veka od kako je Vujić (Vujić V,1953) publikovao medicinsku psihologiju i psihopatologiju. Kasnije su brojni autori iz bivše Jugoslavije na srpsko-hrvatskom, slovenačkom i mekadedonskom jeziku dopunjavali i proširivali ovaj tekst (Stoiljković S,1975, Zec N,1963, Glaser J,1965, Radojičić B,1975, Vesel J,1987, Desimirović V,1997, Kaličanin P,1997, Nedanović M, 2004, Miličinski L. 1989, Čadlovski 2002 i drugi). Danas postoji veći broj i posebnih publikacija koji se odnose na posebne oblasti iz psihopatologije, kao npr. sudska, forenzička psihopatologija (Jeftić D, 1965, Kapamadžija B,1972, Hajduković Č, 1981, Krstić D,1986, Milić S, 2002, Leštarević S,2005 i dr.).Isto tako veliki je broj publikacija iz psihopatologije na drugim svetskim jezima. Mnogi od njih navedeni su u sipsku korišćene i citirane literature. U udžbenicima i priručnicima za studente medicine, specijaliste i druge profile stručnjaka u psihijatrijskom timu sve više se posvećuje pažnje psihopatologiji.

U promenjim uslovima života stvoreni su i novi oblici ljudske psihopatologije. Na nozološkom planu u stalnom su usponu brojni psihopatološki poremećaji. Granice oboljenja klasične medicine i fenomenoške psihopatologije u mnogome su postale fluidne, uske, drugačije kolorisane. Tipičnih bolesti je sve manje, nasuprot atipičim nejasno definisanim, neodredjenim stanjima, poremećajima i reakcijama. Danas je savremeni koncept kliničke psihijatrije uključujući i opštu i specijalnu psihopatologiju značajno proširen. Poslednjih decenija sve više se diskutuje o pridruženoj patologiji, tj. koomorbiditetu u simptomskoj i sindromskoj psihopatologiji. Uz raniji psihobiološki i psihodinamski koncept danas se u holističkom pristupu ovom problemu pristupa i sa sociodinamskog, neurofiziološkog, psihofiziološkog,

psihodinamskog, neuroimuanig i neuroednokrinološkog aspekta. Ovde spadaju i novija saznanja iz medicinske psihologije i naročito Ego psihologije. Sve više se uvažavaju saznanja i drugih naučnih oblasti koji su od značaja za bolje razumevanje psihopatologije. To su pre svega stavovi psihijatrijske i medicinske sociologije u celini, zatim kulturne i socijalne antropologije i epidemiologije, preventivne psihijatrije i mentalne higijene i dr. Nema sumnje da je u novije vreme značajno proširen koncept psihopatologije sa ranijeg prvenstveno fenomenološkog prisupa na sveobuhvatniji pristup koji uključuje fenomenološki, psihodinamski, sociodinamski pristup.

Psihopatologija sve više ima obeležja stručno-naučne discipline u psihijatrijskoj i psihološkoj medicini. Ona je sve više zasnovana ne samo na savremenim saznanjima dinamske psihologije, već i drugih bazičnih neurobioloških, biheviornalnih, neuropsiholoških, sociodinamskih i psihosocijalnih istraživanja. Imajući u vidu činjenicu da i danas postoje različiti pristupi i teorijske koncepcije u psihopatologiji, pri pisanju ovog teksta nastojali smo da on bude tako strukturisan da bar na određen način predstavlja jednu jedinstvenu celinu. S obzirom na različita uža stručna interesovanja pojedinih članova psihijatrijskih timova, isto tako smo nastojali da pojedine celine budu na određen način zaokružene. Nadamo se da smo na taj način postigli naš cilj da se tekst može koristiti kao celina ili neki njegovi pojedini delovi. Bez obiza na užu stručnu orijentaciju i teorijski pristup pojedinih čitalaca, nastojali smo da ovaj pristup i ostvarimo. Ukoliko nam je to uspelo onda da nam predstavlja i veliku satisfakciju od samog početka rada na ovom rukopisu. Koliko smo u tome uspeli pokazat će vreme i čitaoci. Sve dobronamerne primedbe ćemo sa zadovoljstvom uvažiti u koliko dodje do eventualnog novog izdanja ovog teksta. S ovim ciljem je i data određena struktura teksta i pristup pojedinim oblastima opšte i specijalne psihopatologije. Zajednički imenitelj predstavljaju poglavlja iz opšte psihopatologije i simptomске i sindrome psihopatologije, tj. pristup važnijim simptomima i sindromima u psihopatologiji sa načinima dijagnostičkom pristupu po načelima od simptoma do dijagnoze u psihopatologiji i kliničkoj psihijatriji.

Danas se podjednako posvećuje pažnja kako psihijatrijskim poremećajima i osobama koji pate od njih tako i unapredjenju i zaštiti mentalnog zdravlja celokupne populacije, posebno populacionih grupa koje su pod većim rizikom. To nas je i navelo na ideju da oblikujemo savremeniji tekst koji se odnosi na različite oblasti kliničke psihopatologije. U ovom tekstu nastojali smo da uvažimo dobro proverene stavove više starijih autora iz ove oblasti, zatim da u meri koliko je to bilo neophodno uvažimo neke statove koji zagovaraju koncept dijagnostičke i/ili sindromske psihijatrije, tzv. simptomatološka psihopatologija. Ovaj psihopatološki pristup u kliničkoj psihopatologiji najbolje je obradila Hajdenberška škola, u kojoj se posebno izdvajaju K. Jaspers i K. Schneider. Poslednjih nekoliko decenija uz raniji fenomenološki pristup u psihopatologiji sve više se uvažavaju savremena iskustva u psihopatologiji. U ovom tekstu nastojali smo da damo sintetički pristup ovoj materiji kroz sintezu klasične, simptomatološke, fenomenološke i dinamičke psihopatologije. Mi se više zalažemo za savremeniji pristup ovom problemu uvažavajući koncept integrativne psihijatrije i psihijatrijsku medicinu koji u sebe uključuje sve do sada afirmisane subspecijalnosti i relevantne oblasti u psihijatriji. Stoga se nadamo da će naš koncept koga smo se držali u strukturiranju i oblikovanju ovog teksta biti korisniji svim profilima stručnjaka koji čine multidisciplinarni stručni tim u psihijatriji. U ovom tekstu smo se odlučili da pored opšte psihopatologije, da damo kraći prikaz dečije, porodične, i forenzičke psihopatologije. Da bi se bolje shvatila opšta klinička psihopatologija u tekstu smo se osvrnuli na psihopatologiju svakodnevnog života, običaje, verovanja i zablude, neke karakterne osobine i psihopatologiju. Pored toga osvrnuli smo se na razlike između socijalne patologije i psihopatologije, zatim važnije simptome i sindrome u psihopatologiji. Veći broj aktuelnih činjenica iz medicinske psihologije i psihopatologije dat je u posebnom rečniku. Sam rečnik je relativno opširan i detaljan u odnosu na neke druge autore. U rečniku su korišćeni tekstovi starijih i novijih autora pošto se neki stari pojmovi još uvek koriste u kliničkoj praksi, a nema ih u novijim tekstovima. Kod mlađih autora nazale se i neki novi pojmovi koji nema kod ranijih autora. Neki pojmovi su detaljnije prikazani nego u drugim sličnim tekstovima sa cilje da se bolje razumeju i lakše shvate. Isto tako neki pojmovi se pojavljuju na više mesta, često pod drugim nazivom, da bi se oni bolje razmeli naročito u kontekstu nekih sindromskih poremećaja ili složenijih psihopatoloških stanja. Pri zradi rečnika nismo koristili leksička i semantička pravila, niti smo ulazili u semantičko poreklo pojedinih korišćenih psihopatoloških pojmova i termina. Nadamo se da će korisnici rečnika to razumeti. Takodje se, nadamo se da ćemo time olakšati bolje

razumevanje celokupnog teksta ili koji bolje poznaju ovu materiju da se lakše podsete na ovu materiju. U koliko dodje eventualnog do novog izadnja ovaj rečnik sa kraćim komentarom može da se štapma i kao manji djepni priručnik u dadjest obliku kao što npr. praktikuju Kaplan i Sadock i neki drugi autori.

S obzirom da smo se opredelili na odnos izmedju simptoma i pristupa dijagnozi u psihijatriji u tekstu smo se osvrnuli na prikaz savremenih klasifikacionih sitema u psihijatriji i odgovarajuća dijagnostička ispitivanja uključujući osvrt na prvi intervju i više faza u definisanju psihičkog statusa, kao i karakter i značaj dijagnoze u psihijatriji. U cilju lakšeg savladavanja teksta i njegovog boljeg razumevanja na kraju teksta dat je relativno detaljan indeks u proporciji koji je sličan ovakvim tekstovima i kao što je već navedeno, širi rečnih važnijih pojmova iz psihopatologije sa ovrto i na neke pojmove iz medicinske psihologije, antropologije, psihijatrijske sociologije uzimajući u obzir iskustva ih srpskog, frankopanskog, anglosaksonskog, germanskog i ruskog govornog područja. Nadamo se da smo time postigli cilj da u jednom tekstu damo sveobuhvatan pristup svim potrebnim aspektima psihopatologije, značaja važnosti pojedinih simptoma i sindroma u psihijatriji i psihopatologiji, njihovu klasifikaciju, dijagnostičke pristupe u utvrđivanju dijagnoze u psihijatriji i njen klinički značaj. Imajući u vidu promenljivost patoplastike psihičkih poremećaja u relativno dužem vremenskom periodu, osavremenjivanje postojećih klasifikacija psihijatrijskih poremećaja i poremećaja ponašanja, novija saznja o etiopatogenezi brojnih poremećaja, njihovo lečenje i prevenciju, ovim tekstom želili smo da olakšamo sve ove aktivnosti, naročito mogućnost pravovremene dijagnostike i započinjanja tretmana, kao i u boljem osmišljavanju različitih oblika specifičnih i nespecifičnih mera blagovremene prevencije, a time i potpunije zaštite i unapredjenje mentalnog zdravlja populacije koje je danas pod mnogo većim rizikom nego ikada do sada u ljuskoj civilizaciji.

Ovaj tekst je nastao kao rezultat višegodišnjeg aktivnog učestovanja u svim oblicima teorijske, seminarske i praktične nastave na redovnim, dodiplomskim i poslediplomskim studijama na Medicinskom fakultetu u Beogradu. Posebno su veliki uticaj imala predavanje većem broju generacija na dvosmestralnoj nastavi iz specijalizacije iz neuropsihijatrije, psihijatrije, opšte i urgentne medicine, i iz medicinske psihologije. To su pre svega predavanja o prvom intervju, psihičkom statusu, važnijim psihijatrijskim simptomima i sindromima u psihijatriji, primeni epidemiološkog metoda u psihijatriji i organizaciji psihijatrijske službe. Veliki uticaj u konačnom oblikovanju ovog teksta imali su veliki broj specijalizanata na specijalizaciji iz psihijatrije i medicinske psihologije kojima sam bio ujedno i mentor. U tekstu su izneta proverena ranija iskustva starijih brojnih neuropsihijatra i psihijatara, zatim neka lična skromna iskustva. U konačnom oblikovanju sadržaja ovog teksta korišćen veći broj autora. Nadamo se da su svi oni korektno inprepretirani ili citirani. I ovog puta svima njima izražavam veliku i nesebičnu zahvalnost. Nadamo se da će ova knjiga koristiti studentima na dodiplomski i poslediplomski (akademskim ili specijalstičkim studijama na svim biomedicinskim i fakultetima humanitarnih i društvenih nauka gde se proučava psihologija, opšta psihopatologija, simptomatološka i kriminogena psihopatologija, klinička psihijatrija ravnog i adultnog doba, gerijatrijska medicina i socijalna patologija, edukacija i psihosocijalna rehabilitacija.

Beograd, Jul 2007. godine

Prof dr Marko Munjiza

Zahvalnost autora

Veliku zahvalnost dugujem svojim dugodišnjim učiteljima i saradnicima tokom svog višegodišnjeg rada u psihijatriji. U prvom redu posebnu zahvalnost dugujem svojim učiteljima iz psihijatrije i medicinske psihologije. Na prvom mestu želim da se zahvalim prof.dr Srboljubu Stojkoviću, prof dr Josifu Veselu, prof dr Dimitriju Milovanoviću, prof. dr Josifu Veselu, prof. dr Miri Jašović-Gašić, prof.dr Jovanu Mariću, prof dr Mirku Pejoviću, prof dr Vladimiru R. Paunoviću, prof dr Nikoli Ilankoviću, prof dr Ljubici Lepsavić, prim. dr Mirku Čupkoviću, Dr sci

prim, naučnom savetniku Nataši Caran, sa Klinike (Instituta) za psihijatriju Medicinskog fakulteta, odnosno Kliničkog centra Srbije. Isto tako veliku zahvalnost svojim učiteljima brojnim kolegicama i kolegama iz Instituta za mentalno zdravlje. Na prvom mestu posebnu zahvalnost dugujem prof. dr Slavki Morić-Petrović, prof dr Tomislavu Sedmaku, prof dr Dušanu Petrović, prof. Dr Predragu Kaličaninu, prof dr Petru Milosavljeviću, prof dr Mirosavu Antonijeviću, prof dr Milanu Popoviću, prof.dr Nevenki Tadić, prof dr Ljubomiru Eriću, prim.dr Milici Jojić-Milenković, prim. dr Milici Desposotvić, prim.dr Miranu Mehleju, Naučnom svetniku, prim. Branku Gačiću, prim. dr Pavlu Kstelu, prim.dr Djordju Stanojeviću. Isto tako želi da se zahvalim svojim kolegama i saradnicima: Doc.dr Markleni Milojković, Dr sci dr Zoji Vuletić, dr sci prim dr Ljiljani Milivojević, dr Ljiljani Krstić, prim dr Aleksandru Andjelkoviću

Tokom svojih studijaskih boravaka na psihijatrijskim klinikama u bišvišim jugoslovenski republikama u Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Nišu, Prištini, Splitu, Rijeci, Skoplju, Institutu za psihijatriju u Londonu, gde sam značajno obogatio i proširo svoja znanja iz kliničke psihijatrije. I ovom prilikom zahvaljujem se svojim mentorima na studijskim boravcima na navedenim klinikama i posebno prof. Dr Michalu Shepherdu, prof dr Polo Bebingtonu i prof dr Julijanu Leffu sa Instituta za psihijatriju u Londonu.

Veliki podsticaj da napišem ovaj udžbenik imao sam od brojnih generacija studenata medicine i doktora na specijalizaciji iz neuropsihijatrije, psihijatrije i opšte medicine i psihoga na specijalizaciji iz kliničke psihologije. U okviru dvosemestralne nastave za lekare na specijalizaciji već dugi niz godina držim predavanja iz psihičkog statusa i vodjenju prvog intervjuja i važnijim kliničkim sindromima u psihopatologiji i psihijatriji, simptomatskim i reaktivnim psihozama, organizaciji psihijatrijske službe i primeni epidemiološkog metoda u psihijatriji.. Ovaj tekst dobrim delom je proistekao upravo iz navedenih predavanja i brojnih sugestija velikog broja koleginica i kolega koji su proveli deo svog specijalističkog staža u okviru Dnevne bolnice za odrasle IZMZ gde radim godinama. Isto tako dugujem veliku zahvalnost recenzentima prof.dr Nikoli Ilankoviću Načeniku centra za kliničku neurofiziologiju i prizatom dijagnostičaru i kliničaru iz psihijatrije i prof dr Ljubici Leposavić, šefu Katedre za posle diplomanske studije iz psihijatrije sa Medicinskog fakulteta u Beogradu, i Doc.dr Zorki Lopičić sa Odseka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i Prof dr Petru Bokunu. Takođe veliku zahvalnost dugujem prof dr Dimitriju Molovanović, doajenu sprske psihijatrije i Akademiku prof dr Draganu Švrakiću na njihovim predgovorima ovoj knjizi. Veliku zahvalnost dugujem Framaceutsko kompaniji Galenika A.D, iz Beogrda kao glavnom donatoru i drugim Faraceutskim kompanijama koje se svesrdno pomogle pripremu i štampanje ovog dela. Veliku zahvalnost dugujem izdavačima Medicinsko mfakultetu u Beogradu i Izavačkoj kući „Čigoja” i gospodinu Žarku Čigoji iz Beogrda koji su su uložili dosta truda da knjiga izgleda lepo grafičkih i tehnički opremljena. Takođe dugujem veliku zahvalnost Dr Slavoljubu Milojeviću, gospodji Neveni Mrdjenović, Dr Igoru Rakoviću, mr sci dr Tatjani Zogović, Dr Dejanu Todoroviću, Dr Ivici Mladenoviću, Dr Goranu Lažetiću i Dr Ivani Djordjević na pomoći oko prevoda brojnih tekstova i članaka. Zahvaljuem se diplomiranom biologu Maji Kaličanin na pomoći oko pripreme brojnih tabela i grafičkih ilustracija. Isto tako zahvaljuem se kolegicama i kolegama iz Centra za naučno-istraživački rad i Centru za edukaciju IZMZ na pomoći oko tehničke pripreme rukopisa. Posebnu zahvalnost dugujem prof dr Dimitriju Milovanoviću, prof dr Petru Bokunu, prof dr Petru Opaliću. I Doc. Dr nataši Delić koji su pažljivo pričitali tekst rukopisa i ukazali mi na određene nedostake i propuste čime je tekst mogo prihvatljiviji za čitaoce. Isto tako toplo se zahvaljujem i recenzentima sa biomedicinskih, humanističkih i društvenih fakulteta Univerziteta u Beogradu na kojima se izučava medicinska psihologija, psihopatologija, sociologija mentalnih poremećaja i socijalna patologija, klinička psihijatrija, mentalno zdravlje i mentalna

higijena: prof. Dr Nikoli Ilankoviću, prof dr Ljubici Leposavić, prof. Petru Opaliću, doc. Dr Zorki Lopičić, prof. Dr Veroniku Išpanović, doc. Dr Nataši Delić, prof. Dr Miroslavu Simiću, prof dr Tamari Djamonji, prof dr Mariji Simić, koji su mi takodje pružili niz daragocenih sugestija pri konačnom oblikovanju teksta i koji su svojim recenzijama doprineli da Veće za multidisciplinarnu studiju Univerziteta u Beogradu prihvati ovu knjigu kao užu stručnu literaturu- udžbenik za navedene fakulteta Univerziteta u Beogradu. Ova knjiga izlazi u godinu jubileja Instituta za mentalno zdravlje koji je osnovan 1963. godine i na ovaj način pridružujem se jubileju instituta u kome sam proveo svoj celokupni radni vek, počev od lekara saradnika istraživača u Naučno-istraživačkom odeljenju pa sve do sticanja svih naučnih, akademskih i stručnih kvalifikacija. U ovoj godini poklapa i moj jubilarni rođendan i odlazak u penziju, pa smatram da ovim ne naglašavam toliko svoj 65. rođendan, koliko želim da naglasim ulogu svoje prodice: roditelja, sestra i braće, i primarne, uže porodice: supruge, kćerke i sina, koji su mi celo vreme pružali podršku da postignem sve ono što čini moj sadašnji profesionalni i društveni status. Prijatna mi je dužnost da se zahvalim velikom svojim pacijenata s kojima sam imao čast da razgovaram i da im pomognem u njihovom lečenju u Institutu za mentalno zdravlje u Beogradu, Dispanzeru za mentalno zdravlje DZ Palilula, Specijalnom zavodu za mentalnu retardaciju u Sremčici, Centru za mentalno zdravlje u Brčkom, Specijalnoj bolnici za cerebrovaskularna oboljenja „Sveti Sava” u Beogradu i Dnevnoj bolnici Psihijatrijske bolnice u Kovinu gde sam bio angažovan kao konsultant. Ne mogu da ne promenem broje generacije studenata medicine, doktora i psihologa na specijalizaciji iz neuropsihijatrije, psihijatrije i medicinske psihologije i posebno 1350 ispitanih studenata medicine, 200 specijalizanata na specijalizaciji iz neuropsihijatrije, psihijatrije i medicinske psihologije i veći broj socijalnih radnika na akademskoj specijalizaciji iz socioterapije i psihosocijalne rehabilitacije na FPN, 30-torici kandidata na magistarskim studijama na Medicinskom fakultetu i Centru za multidisciplinarnu studiju u Beogradu i većem broju kandidata kojima sam bio mentor ili član komsija za ocenu doktorskih disertacija. Svi oni su mi bili i inspiracija da napišem ovu knjigu.

Zahvaljujem se mnogobrojnim autorima čije sam koristio tekstove u ovoj knjizi sa nadaom da sam ih korektno interpretirao ili citirao. Klinička psihopatologija kao važan deo psihijatrijske propedeutike je dinamična disciplina i mnoga saznanja se brzo menjaju. Zbog toga krajnje dobronamerno ću prihvatiti sve primedbe i sugestije čitalaca i sigurno će biti uzete u obzir u koliko dodje do izmena i dopuna ovog teksta.

Beograd, Jul 2007.god.

Prof dr Marko Munjiza

SADRŽAJ

Predgovor Akademika prof dr Dragana Švrakića.....	
Predgovor i zahvalnost autora.....	
UVOD.....	

Prvi deo

1

I OPŠTA PSIHOLOGIJA (znaci i simptomi u psihijatriji).....

1. Definicija psihopatologije.....

1.1. Simptomi i sindromi u psihopatologiji.....

Poglavlje br.1

Uvodni deo.....

Poglavlje

Naučni pristup kliničkoj psihopatologiji

(Nauka i opšta psihopatologija).....

1. Kliničke naučne discipline.....

1.1. Psihodinamski koncept psihopatologije.....

1.2. Farmakoepidemiološki značaj u razvoju psihopatologije.....

2. Bazične naučne discipline .....

2.1. Neurobiološke studije.....

2.2. Bihevioralne studije.....

3. Psihopatologija u kontekstu teorija ličnosti.....

4. Psihopatologija i umetnost (modeli iz biografija i literature).....

A

POREMEĆAJI VIŠIH KORTIKALNIH, KOGNITIVNIH ILI SAZNAJNIH FUNKCIJA.....

Poglavlje br 3

I POREMEĆAJI OPAŽANJA, PERCEPCIJE.....

Ištećenje senzorijskog.....

1. Promene u intenzitetu (hiper i hipoestezije).....

2. Promene u kvalitetu.....

3. Promene u prostornoj formi (dismegalopsije).....

II Obamne senzorijskog, poremećaji opažanja u užem smislu.....

1. Agnozije.....

2. Iluzije.....

3. Halucinacije.....

a) Definicija.....

b) Uzroci.....

c) Halucinacije vezane za pojedina čula.....

d) Posebne vrste halucinacija.....

1) Funkcionalne halucinacije.....

2) Refleksne halucinacije.....

3) Ekstrakampine halucinacije.....

4) Autoskopija ili fantomska slika u ogledalu.....

III POREMEĆAJI DOŽIVLJAJA VREMENA.....

Poglavlje br 4

POREMEĆAJI PAŽNJE, RASEJANOST.....

Poglavlje br 5

POREMEĆAJI PAMĆENJA.....	
I Opšti uvod.....	
II Amnezije.....	
1. Psihogene amnezije.....	
2. Organske amnezije.....	
III Izobličenje pamćenja.....	
1. Poremećaji prisećanja.....	
2. Poremećaji prepoznavanja.....	
a) Deja vu i Deja vecu.....	
b) Pogrešna interpretacija.....	
Poglavlje br 6	
POREMEĆAJI MIŠLJENJA I GOVORA.....	
I Inteligencija.....	
II Razmišljanje.....	
III Autistično ponašanje.....	
IV Poremećaji toka misli.....	
1. Poremećaji vremena.....	
2. Poremećaji kontinuiteta razmišljanja.....	
a) Perseveracija i verbigeracija (verbalna stereotipia).....	
b) Blokada misli.....	
VI POREMEĆAJI POSEDOVANJA MISLI.....	
1) Opsesije i kompulsivnost.....	
2) Rastrojstvo misli.....	
VII SADRŽAJNI POREMEĆAJI MIŠLJENJA.....	
1. Pesimistične sumanutosti.....	
2. Sekundarne sumanutosti.....	
3. Sadržaj sumanutosti.....	
4. Realnost sumanutosti.....	
VIII POREMEĆAJI FORME MIŠLJENJA.....	
1. Prolazno razmišljanje.....	
2. Pometenost razmišljanja.....	
3. Nepovezano, inkohherentno mišljenje.....	
IX POREMEĆAJI GOVORA.....	
1. Poremećaji govora koji su uglavnom funkcionalni.....	
2. Afazije.....	
Poglavlje br 7	
POREMEĆAJI INTELIGENCIJE.....	
1. Konstitucionalne ili rano steće anaomalije inteligencije.....	
2. Demecije.....	
Poglavlje br 8	
B	
POREMEĆAJI EMOCIJA, AFEKTA I RASPOLOŽENJA.....	
I Definicije.....	
II Klasifikacija emocionalnih poremećaja.....	
1. Abnormalne emocionalne predispozicije.....	
2. Abnormalne emocionalne reakcije.....	
3. Abnormalni izrazi emocija.....	
4. Bolesni poremećaji emocija.....	
5. Bolesni poremećaji emocionalnog izraza.....	

C

Poglavlje br 9

POREMEĆAJI KONATIVNIH, VOLJNONAGONSKIH FUNKCIJA.....	
1.POREMEĆAJI VOLJE I MOTORIKE.....	
I Alijenacija motornih radnji.....	
II Klasifikacija motornih poremećaja.....	
1. Poremećaji afektivnih pokreta.....	
2. Neadaptivni pokreti.....	
3. Motorni poremećaji govora u psihozama.....	
4. Poremećaji položaja tela.....	
5. Skup abnormalnih modela ponašanja.....	
6. Poremećaji delovanja.....	
6.1. Oblici delovanja ili akcije.....	
2. POREMEĆAJI NAGONA.....	
2.1. Kvantitativni poremećaji vitalnih nagona.....	
2.2. Kvalitativni poremećaji vitalnih nagona.....	
1) Nagon za ishranom.....	
2) Seksualni nagon.....	
2) Psihoseksualne disfunkcije.....	
3) Poremećaji polnog identiteta,parafilije.....	
4) Poremećaji roditeljskog nagona.....	
5) Poremećaji socijalnih nagona.....	

D

Poglavlje 9

POREMEĆAJI SELFA I SVESTI.....	
I Poremećaji doživljavanja selfa.....	
1. Poremećaji svesnosti samodelovanja.....	
2. Poremećaji trenutne svesnosti o samodejstvu.....	
3. Poremećaji kvantiteta selfa.....	
4. Poremećaji granica selfa.....	
II Doživljavanje sopstvene ličnosti.....	
1. Transformizam ili transformacija ličnosti.....	
2. Tranzitivizam.....	
3. Aponalizacija.....	
4. Fenomen čitanja (nametanja) ili oduzimanja misli.....	
5. Dvostruka ličnost.....	
6. Promene sheme tela.....	
7. Doživljaj dvojnika.....	
8. Autizam.....	

Poglavlje br 10

POREMEĆAJI SVESTI U UŽEM SMISLU	
1. Kvantitativni poremećaji svesti.....	
2. Promene svesti slične snu.....	
3. Snižavanje svesti.....	
4. Ograničenje, suženje svesti, sumračno stanje.....	
5. Poremećaji orijentacije.....	
6. Sličnosti i irazlike između pšomućene, delirantne i sužene, sumračne svesti.....	
7. Poremećaji doživljavanja sopstvene osobenosti.....	
8. Dijagnoza poremećaja svesti.....	

E

Poglavlje 11

POREMEĆAJI MORALNOSTI.....	
1. Poremećaji moralnosti po formi.....	

2. Poremećaji moralnosti po sadržaju.....	
Poglavlje 12.	
POSEBNI POREMEĆAJI PSIHIČKIH FUNKCIJA.....	
1. Doživljaji uticaja sa strane.....	
2. Kradja misli.....	
3. Nametanje tuđjih misli.....	
4. Tranzitivizam.....	
5. Autizam.....	
Poglavlje 13	
PSIHOPATOLOGIJA I PSIHOLOGIJA MENTALNE SKLADNOSTI.....	
LITERATURA.....	

2.

Psihopatologija razvojnog doba

1. Osnovni koncept psihopatologije razvojnog doba.....	
2. Psihopatološki poremećaji u detinjstvu i porodični donosi.....	

3.

PSIHOPATOLOŠKI POREMEĆAJI U SUDSKOJ, FORENZIČKOJ PSIHOPATOLOGIJI.....

1. Normalno, abnormalno i bolesno.....	
2. Poremećaji ponašanja.....	
3. Agresija.....	
4. Savremena psihopatologija u forenzičkoj praksi, fenomenološki i psihodinamčki pristup.....	
5. Terminološka i pojmovna pitanja psihopatologije u sudskoj psihijatriji.....	
6. Psihopatološki poremećaji psihičkih funkcija značajnih za sudsku psihijatriju.....	
6.1. Poremećaji opažanja.....	
7. Osećaji (afekti), smetnje afektiviteta.....	
8. Intelektualne funkcije.....	
9. Volja, nagoni, poremećaji volje i nagona.....	
9.1. Volja i voljne radnje.....	
9.2. Nagoni i motivi.....	
10. Pamćenje i poremećaji pamćenja.....	
11. Simulacija, agravacija, disimulacija i samooptuživanje.....	
11.1. Simulacija.....	
11.2. Agravacija.....	
11.3. Disimulacija.....	
11.3.3. Samooptuživanje.....	
11.3.4. Zatvorske psihoze.....	
12. Mentalni poremećaji i suicidalnost u forenzičkoj psihopatologiji.....	
13. Simptomi, sindromi, bolesti u svetlu kliničke i forenzičke psihopatologije.....	
14. Literatura.....	

4.

Poglavlje 15

I PORODIČNA PSIHOPATOLOGIJA.....

1. Pojam zdrave i/ili normalne porodice.....	
1.1. Slom porodice.....	
2. Intraporodična dinamika i koncept disfunkcionalne porodice.....	
3. Oblici porodičnih poremećaja.....	
4. Porodični psihopatološki sindromi kod pojedinih kliničkih entiteta.....	
5. Porodica shizofrenog bolesnika.....	
6. Porodični odnosi kod depresivnih poremećaja.....	

- 7. Porodica alkoholičara i narkomana.....
- 8. Psihopatološki poremećaji u porodicama sa poremećajima ličnosti i nekontrolisanim agresivnim ponašanjem.....
- 9. Literatura.....

Poglavlje 16

5.

II PSIHOPATOLOGIJA SVAKODNEVNOG ŽIVOTA.....

- 1. Poremećaji prilagodjavanja.....
- 2. Teorije životne krize, razvojno-normativne, akcidentalne-slućane krize.....
- 2.1. krize žalosti, žalovanja.....
- 3. neprijateljstvo, mržnja i agresija.....
- 4. Konflikti potreba i motiva.....
- 5. psihosocijalna izolacija
- 6. Anksioznost i neuroticizam.....
- 8. Dezintegracija, nezrelost ličnosti i vulnerabilnost.....
- 9. Senescencija i presenijum.....
- 8. Literatura.....

Poglavlje 17

6.

III PREDRASUDE, OBIČAJI, VEROVANJA I PSIHOPATOLOGIJA.....

- 1. Predrasude, zabrane i naredbe.....
- 2. Tradicionalna pravila (pozdravi i gostoprinstvo).....
- 3. Običaji iz životnog ciklusa.....
- 4. Običaji uz poslove.....
- 5. Godišnji običaji i kolektivne svećanosti.....
- 6. Literatura.....

Poglavlje 18

DRUGI DEO

IV SOCIOLOGIJA MENTALNIH POREMEĆAJA ILI SOCIJALNO-PATOLOŠKE POJAVE I NACIONALNI KARAKTER I PSIHOPATOLOGIJA .....

1. SOCIOLOGIJA MENTALNIH POREMEĆAJA I ILI SOCIJALNA PATOLOGIJA I PSIHOPATOLOGIJA.....

- 1. Socijalna patologija i psihopatologija.....
- 2. Teorijsko odredjenje socijalne patologije.....
- 3. Pojam socijalne patologije.....
- 4. Predmet socijalne patologije.....
- 5. Klasifikacija socijalno-patoloških pojava.....
- 6. Dimenzije socijalnopatoloških pojava.....
- 7. Etiologija(uzročnost) socijalno-patoloških poremećaja.....
- 8. Patogeneza (razvoj) društvenog poremećaja.....
- 9. Posledice društvenog poremećaja.....
- 10. Diferencijalna dijagnoza izmedju socijalno-patoloških pojava i psihijatrijskih sindroma.....
- 11. Literatura.....
- 2. NACIONALNI KARAKTER I PSIHOPATOLOGIJA.....**
- 1. Karakterneuroze.....
- 2. Etnopsihološke osobine pojedinih tipova naroda i

entičkih zajednica u našoj zemlji.....	
3. Literatura.....	

TREĆI DEO

1

Poglavlje 19

VAŽNIJI PSIHIJATRIJSKI SINDROMI U KLINIČKOJ PSIHOPATOLOGIJI.....

1. PREGLED VAŽNIJIH PSIHIJATRIJSKIH SINDROMA PREMA DSM-IV.....	
Najčešći simptomi u obliku "tabelarnog " prikaza.....	
2. VAŽNIJI PSIHIJATRIJSKI SINDROMI U KLINIČKOJ PSIHOPATOLOGIJI.....	
I OSVRT NA KLJUČNE PSIHIJATRIJSKE SINDROME PREMA DSM-IV.....	
III PRIKAZ NAJVAŽNIJIH PSIHOPATOLOŠKIH, PSIHIJATRIJSKIH SINDROMA ZNAČAJNIH ZA PSIHOPATOLOGIJU.....	
A NEPSIHOTIČNI SINDROMI.....	
1. Normalna i patološka anksioznost.....	
2. Sindrom generalizovanog anksioznog poremećaja.....	
3. Akutna psihotična anksioznost.....	
4. Anksiozno-depresivni sindrom.....	
5. Panični sindrom.....	
6. Fobični sindrom.....	
7. Sindrom reakcije na težak stres i poremećaje prilagodjavanja.....	
8. Disocijativni sindrom.....	
9. Opsesivno-kompulsivni sindrom.....	
10. Neurastenički sindrom (Morbus Bird).....	
11. Sindrom depersonalizacije i derealizacije.....	
12. Somatoformni poremećaji kao neurotski sindroma.....	
13. Hipohondrija kao neurotski sindrom.....	
14. Specifični neurotski kulturološki sindromi.....	
15. Jatrogeni neurotski sindromi (Jatrogeno uslovljenaneurotskareagovanja).....	
16. Neurotski sindromi sa psihotičnim znacima i simptomima i obnuto.....	
17. Sindrom psihomotorno nemira (Stanje ekscitacije-motorna i psihomotorna uzbudjenja, agitiranosti.....	
B) PRETEŽNO PSIHOTIČNI I/ILI SINDROMI PSIHOTIČNI	
1. Prodromalni, prepisotični sindrom.....	
3. Akutno konfuzno stanje (delirantni sindrom, stanja mentalne konfuzije).....	
4. Suicidalni sindrom.....	
5. Sindrom agresije.....	
5. Paranoidno-depresivni i/ili depresivno-paranoidni sindrom.....	
Poglavlje 21	
III PSIHIJATRIJSKI SINDROMI VEZANI ZA ŽIVOTNO I GENERATIVNO DOBA.....	
1. Psihijatrijski sindromi u toku generativnog doba koda žena.....	
2. Psihotični sindromi u dečijem i adolescentnom dobu.....	
3. Psihijatrijski sindromi u starijem životnom dobu.....	
4. Blagi kognitivni poremećaji.....	
Poglavlje 22	
IV PSIHIJATRIJSKI SINDROMI USLOVLJENI PSIHOTROPNIM I DRUGIM LEKOVIMA.....	
A. Psihijatrijski sindromi uslovljeni sporednim dejstvima klasičnih	

i atipičnih antipsihotika i antidepresiva.....	.....
B. Sindromi uslovljeni sporednim dejstvima psihotropnih i drugih lekova.....	.....
Poglavlje 23	
V PSIHIJATRIJSKI SINDROMI KOD KOJIH JE INDIKOVANA	
PSIHIJATRIJSKA HOSPITALIZACIJA.....	.....
Poglavlje 24	
VI PSIHIJATRIJSKI SINDROMI KAO POSLEDICA OPŠREG	
ZDRAVSTVENOG STANJA(Sindromi kod somatskih i neuroloških	
oboljenja i poremećaja).....	.....
1. Katatoni poremećaji (organski katatoni poremećaji) zbog lošeg	
opšteg zdravstvenog stanja).....	.....
2. Promene ličnosti (Organski poremećaji ličnosti) zbog lošeg	
opšteg zdravstvenog stanja.....	.....
VII Komorbiditet u psihopatologiji i psihijatriji.....	.....
LITERATURA.....	.....

ČETVRTI DEO

1.	
KLASIFIKACIJA, PRVI INTERVJU, PSIHIČKI	
STATUS I PSIHIJATRIJSKA DIJAGNOZA.....	.....
Poglavlje 31	
1. ZNAČAJ KLASIFIKACIJE PSIHIJATRIJSKIH ZNAKOVA, SIMPTOMA	
I SINDROMA U PSIHIJATRIJI.....	.....
2.	
Poglavlje 32	
2. OSNOVNI PRINCIPI PRVOG INTERVJUA.....	.....
2.1. Uvod.....	.....
2.2. Faktori koji utiču na prvi intervju.....	.....
2.3. Odnos dijagnostičkog i terapijskog intervju.....	.....
2.4. Uloga terapeuta.....	.....
2.5. Praktični faktori.....	.....
2.6. Sadržaj intervju.....	.....
2.7. Razmatranja koja prethode prvom intervjuu.....	.....
2.8. POčetna faza prvog intervju.....	.....
2.9. Srednja faza prvog intervju.....	.....
2.10. Završna faza prvog intervju.....	.....
2.11. Naknadni intervju.....	.....
2.12. Intervju sa srodnicima i bliskim osobama.....	.....
2.13. Zaključak u prvom intervju.....	.....
3.	
Poglavlje 33	
3. ČETIRI FAZE INSPITIVANJA MENTALNOG STATUSA.....	.....
1. INSTRUMENTI I ALATI.....	.....
2. POSMATRANJE.....	.....
2.1. IZGLED.....	.....
2.1.1. Pol i starost.....	.....
2.1.2. Etičko poreklo.....	.....
2.1.3. Uhranjenost.....	.....
2.1.4. Higijena i odeća.....	.....

2.1.5. Kontakt očima.....	.....
2.2. STEPEN SVESNOSTI.....	.....
2.2.1 PSIHOMOTORNO PONAŠANJE.....	.....
2.2.1. Normalni sklopovi složenih pokreta.....	.....
Poglavlje 34	
3. RAZGOVOR.....	.....
3.1. PAŽNJA I KONCENTRACIJA.....	.....
3.2. GOVOR I MIŠLJENJE.....	.....
Poglavlje 35	
4. ORJENTACIJA.....	.....
4. 1. PAMĆENJE.....	.....
Poglavlje 36	
5. AFEKAT.....	.....
Poglavlje 37	
6. ISPITIVANJE	.....
6.1. Kvalitet.....	.....
6.2.Stabilnost.....	.....
6.3.Reaktivnost.....	.....
6.4.Intenzitet.....	.....
6.5.Trajanje.....	.....
6.6. Energija.....	.....
6.7.Opažanje.....	.....
6.8. Sadržaj misli.....	.....
Poglavlje 38	
4.5. VIŠESTRUKI NEUOBİČAJENI SIMPTOMI.....	.....
4.6. UVID.....	.....
4.7. RASUDJIVANJE.....	.....
Poglavlje 39	
5. TESTIRANJE.....	.....
5.6. PAMEĆENJE I ORJENTACIJA.....	.....
5.6.1. Pmaćenje.....	.....
5.6.2. Afazija, agnozija i apraksija.....	.....
5.7. APSTRAKTNO MIŠLJENJE.....	.....
5.7.1. Inteligencija.....	.....
4.	
Poglavlje 40	
4. DRUGI POMOĆNI DIJAGNOSTIČKI METODI U PSIHIJATRIJI.....	.....
a) SOMATSKI STATUS.....	.....
b) NEUROLOŠKI STATUS.....	.....
c) FIZIČKO-BIOLOŠKE METODE.....	.....
d) PSIHOLOŠKO-TESTOVE I NEUROPSIHOLOŠKE METODE.....	.....
e) FIZIČKE I BIOLOŠKE POMOĆNE METODE.....	.....
f) SOCIJALNE POMOĆNE DIJAGNOSTIČKE METODE.....	.....
g) TIMSKI RAD.....	.....
5	
Poglavlje 41	
5. DIJAGNOZA I DIJAGNOSTIČKI PROCES U PSIHIJATRIJI.....	.....
a) ODNOS IZMEDJU DIJAGNOZE, KLASIFIKACIJE I KLINIČKE FORMULACIJE.....	.....
b) KOMPONENTE DIJAGNOSTIČKOG PROCESA.....	.....
1. tehnika dijagnostičkog intervjua.....	.....
2. zaključci ,odluke i prva faza sortiranja.....	.....
3. sumiranje i klasifikacija potencijalnih dijagnostičkih informacija.....	.....
4. konačni izbor dijagnostičke kategorije.....	.....
5. POUZDANOST PSIHIJATRIJSKE DIJAGNOZE.....	.....

6. POUZDANOST OCENJIVANJA SIMPTOMA I POREMEĆAJA.....	
7. RELIJABILNOST PSIHIJATRIJSKE DIJAGNOZE.....	
8. IZBOR DIJAGNOSTIČKE KATEGORIJE.....	
9. PROBLEMI DIFERENCIJALNE DIJAGNOZE.....	
10. DIFERENCIJALNA DIJAGNOZA I KOMORBIDITET U PSIHIJATRIJI.....	
11. KOMPJUTERI I DIJAGNOZA U PSIHIJATRIJI.....	
12. DIJAGNOZA U INTERDISCIPLINARNOJ PERSPEKTIVNI.....	
13. LITERATURA.....	

PETI DEO

1.	REČNIK VAŽNIJIH ZNAKOVA, SIMPTOMA I SINDROMA U PSIHOPATOLOGJI I PSIHIJATRIJI.....
2.	LITERATURA.....